

Osnutek edinstvenega kazenskega postopnika in vzklicni postopek.

Sestavil dr. Kremžar.

Edinstveni kazenski postopnik je izdelan. Že na seji kazenskopravnega odseka dne 17. januarja 1921 je bil storjen principiелni sklep, da naj se vzame za podlago Glaserjev kazenskopravdni red, ki velja v Sloveniji in Dalmaciji. Izdelava načrta je bila poverjena beograjskemu vseučiliškemu profesorju dru. Boži Markoviću in vrhovnemu inšpektorju uprave kaznilnic dru. Nikoli Ogorelici na podlagi načel, ki si jih je odsek usvojil v seji sredi februarja 1921 v Beogradu. Redaktorja sta predložila svoj elaborat v aprilu vsem članom kazenskopravnega odseka v študij, a minister pravde Marko Gjuričić je odredil skupno posvetovanje o projektu, ki obsega 499 paragrafov, v Ljubljani na dan 3. julija 1921. V desetdnevni seji je odsek sestavil definitivni tekst projekta, kakor naj pride v tisk in v narodno skupščino.¹⁾

Projekt je vobče dobro delo. Temeljna načela njegova ustrezajo modernim pojmom o kazenskem postopku in potrebam sedanje dobe, njegove določbe so iz večine dobro preudarjene in točno izražene, sistem je jasen in pregleden, jezik gladek in lahko umljiv. Skratka, delo je tako, da ž njim lahko brez posebnega strahu stopimo pred forum inozemske kritike.

Da projekt ni brez hib, je čisto naravno. Že kratki čas, ki je bil redaktorjem odmerjen za sestavo, je zakrivil, da se je vanj vrinila tu pa tam pomota, nejasnost, mestoma tudi protislovje.

To bi kajpada ne bilo še nič hudega, saj se takl nedostatki lahko popravijo. Ali nekaj drugega je, kar vzbuja pomisleke. Projekt je namreč iz avstrijskih reformiranih kazenskih postopnikov prevzel precej določb načelne važnosti, kojih pomanjkljivost in nerabnost je naša praksa, ki se ukvarja že 70 let z

¹⁾ Poročilo prof. dra. Dolenca v Njivi z dne 23/X. 1921 str. 377.

modernim reformiranim procesom, že davno evidentno dokazala. In tu bo s popravo že bolj trda.

Posebno senčna stran je način, po katerem je projekt uredil vzklicno postopanje. Razen vzklica (nezadovoljstvo) zoper razsodbe okrajnega (sreskega) sodnika dopušča namreč vzklic radi izreka o krivdi, kazni i. t. d. tudi zoper razsodbe sodnika poedinca, ki bo pri zbornih sodiščih (okružni sodi) sodilo o hudodelstvih. In tako smo srečno pripluli zopet tja, kjer smo bili pred 70 leti: pri kaz. pr. r. iz leta 1850. z njegovim zloglasnim vzklicem o krivdi radi hudodelstev.

Znano je, kakšne izkušnje je rodil ta vzklic. Prepričali so se kmalu, da se z načelom ustnosti nikakor ne da spraviti v sklad. To je izključeno po samem bistvu kaz. postopanja. Višji sodnik imej pred seboj v polnem obsegu vse gradivo, na katero je prvi sodnik sodbo oprl. To je pa mogoče le, ako se vrši postopanje na prvi stopnji protokolarično in pismeno. Kjer ste pa ustnost in neposrednost podlaga prvostopnemu postopku, je vzklic mogoč le, ako višji sodnik ves ustni postopek od konca do kraja ponovi. Ako sodi samo na podlagi prejšnjih zapisnikov brez novih dokazov, pride v opreko z načelom ustnosti in ustvari sodbo, ki je dosti manj zanesljiva nego prvostopna, opirajoča se na neposredno zaznavanje. Ponoritev postopka pa provzroča zavlačevanje in tudi ne podaje iste slike, ki jo je imel prvostopni postopek, kajti kedaj izpove priča drugi pot natanko tako kakor prvi?

Ali glavni pomislek zoper vzklic radi krivde izvira iz nekega drugega pravnega načela in to je prosta ocena dokazov. Kjer zakon ne ustanavlja dokazne teorije, nego prepušča razsojo o dejanju prostemu sodnikovemu prepričanju, tam sploh ni moči dognati, ali je prvi sodnik sodil pravilno. Docela izključeno je, razloge sodnikovega prepričanja razložiti tako, da bi smel drugi sodnik reči, da je to prepričanje krivo, razsodba torej napačna. Edina pomoč bi bila popolna reprodukcija prvostopnega postopanja, ki pa iz gori navedenega razloga tudi ne zadostuje.

Ti tehtni pomisleki so provzročili, da je nekaj nemških držav vzklic, grob ustnosti in neposrednosti, sploh odpravilo. V

Avstriji je obstojala želja vzklic rešiti in ga prenesti v novi proces; vendar v vprašanju, kako ga naj združijo z načelom ustnosti, neposrednosti in proste ocene dokazov, se niso mogli dokopati do jasnosti. Stavili so se mnogi predlogi, kako izboljšati veljavno pravo in obdržati vzklic, a končno so ga v postopanju radi hudodelstev skladno z načeli ustnosti in neposrednosti popolnoma zavrgli¹⁾ in v zakonik iz leta 1873. sprejeli samo vzklic v postopanju radi prestopkov, češ tu gre za zadeve manjše važnosti, kjer vzklic kljub vsem napakam nudi obtožencu zadostno zaščito.

Kako utemeljeni so bili gorenji pomisleki, je potrdila tudi praksa od leta 1873 dalje. Navadno postopa vzklicno sodišče tako, da za podlago svoji sodbi vzame deloma spise prve stopnje deloma nove dokaze, ki jih je donesel vzklicatelj.

To mešano postopanje je najslabše. Položaj vzklicateljev je tu dosti ugodnejši nego nasprotnikov, zakaj neposredno izvajanje njegovih dokazov učinkuje bolj živo in nadvladuje dokaze, ki jih posreduje samo čitanje zapisnikov. Soočenje je tu nemogoče in ugotovitev materielne resnice skoraj izključena. Tesno zvezana s tem načinom postopka so mučna zavlačevanja n. pr. kadar vzklicno sodišče pozove nekatere priče, na razpravi se pa uveri, da je potrebna ponovitev vsega prvostopnega postopka. Vprašanje, koliko novih prič in katere treba pozvati, provzroča neprestane zadrege in spore. Te nedostatke smo občutili vsi in sleherni od nas ima obilo bridkih izkušenj v sodbah, ki so se izrekle v takem postopku.

In ta spaka, ki so ji drugod pokazali vrata, se šopiri sedaj v našem osnutku ravno tako oblastno, kakor se je šopirila v avstr. kaz. postopniku iz leta 1850. Ali jo naj sprejmemo brez ugovora?

Premotrimo sedaj določbe našega osnutka o vzklicu. Dasi se močno ujemajo z veljavnim zakonom, utegne vendar popolnemu razumevanju koristiti, ako vsaj važnejše predpise navedem doslovno. Hkratu dodam vsakemu svoje pripombe, opozarjajoč na razlike od veljavnega prava, kjer treba.

¹⁾ Mayer, Hdb. I.

§ 390.

Protiv presude sudi je poedinca (I. i II.) dopuštено je nezadovoljstvo.

O nezadovoljstvu protiv presude sudi je poedinca kod okružnog suda rešava apelacioni sud, a o nezadovoljstvu protiv presude sreskog sudi je okružni sud.

Ali je premislil zakonodajec dalekosežnost in posledice določbe drugega odstavka? O vzklicu zoper sodbe sodnika poedinca naj sodi višje deželno sodišče! Kakšne bodo posledice? Področje teh sodišč je zelo razsežno, v Sloveniji n. pr. bodo v Ljubljano k apelacijskim razpravam romali obtoženci, priče, veščaki in zastopniki strank iz Maribora, Celja, Novega mesta in drugih še bolj oddaljenih krajev, ki morda s središči niti železniške zveze nimajo. Koliki bodo stroški, kojih velik del bo padel na državno blagajno, stroški, ki bodo zadeli stranke in kako neznosno breme taka pot navali pričam,¹⁾ ki zgube kar po tri, štiri dni. Toda ne, tako ne bo. V življenju marsikaj zadobi čisto drugačno lice, nego si je predstavljal zakonopisec v svoji samotni tihi celici. Višje sodišče se bo ubogih prič usmililo, dalo jih bo zaslišati po odrejenem sodniku in bo na razpravi zapisnike čitalo. In tako dobimo najlepše pismeno postopanje s komaj vidno nianso ustnosti, takšno postopanje, o kojem je rekel²⁾ generalni prokurator Okretič, da ni ne tič ne miš.

Spričo teh težkoč menim, če mora vzklic že ostati, da bi bilo najbolje, po zgledu nemško-avstrijske novele iz leta 1918 vzklic zoper razsodbe sodnika poedinca upotiti ne na višje sodišče nego na senat okrožnega sodišča. Ne tajim, da bi bil tudi ta način zvezan z neprilikami, zlasti z opasnostjo, da se iz njega izcimi neki *usus fori*, ki bi morda ogražal enakolič-

¹⁾ Glaser v govoru zoper vzklic: priče so v prvi vrsti žrtve hudodelstva in če se naj v drugi instanci razpravlja res ustno, morajo ti ubogi poškodovanci zato, ker jih država ni mogla ščititi pred hudodelstvom, po dvakrat in tudi trikrat k sodišču priti; iz zadnjega pota nastane že prav izdatno potovanje.

²⁾ Slovenski Pravnik 1921 str. 275.

nost pravosodja, vendar te neprilike bi bile še zmerom manjše kot zgoraj razložene težkoče.

Mogoče se bo tej misli ugovarjalo, češ to ne gre, sodnik poedinec mora biti najboljši sodnik in o njegovih sodbah naj sodijo slabši tovariši! Tak ugovor pa ne drži, ker se sklep osniva na napačnih premisah.

Da bo moral biti sodnik poedinec dober sodnik, je gotovo. Toda najboljši? Zadostuje, da bo prav dober in izkušen. V senatu pa tudi lahko sede prav dobri sodniki. Morda sicer noben njih posamič ne bo dosegal popolnoma onega tako visoko kvalifikovanega poedinca, ali vsi skupaj z združenimi močmi vendar še izslede napake, kojih poedinca ne bo obvarovala nobena še tako velika učenost. Ne smemo prezreti, da bo moral razpravljati in soditi sam in to je razburljivo delo, ki včasih precej kvarno vpliva na sodbo; vse drugače kot mirno delo v senatu na vzklicni razpravi. In nazadnje kje je zapisano, da bodo v senatu višjega sodišča boljši možje kot elitni poedinec. Da, ako bi obstojal ta senat iz samih specialistov kriminalistov. Toda to ni mogoče, višje sodišče je zaposleno z najtežjimi civilnimi rečmi, ki absorbirajo vse sile posameznika.

§ 391.

Protiv presude izrečene u odsustvu okrivljenikovom, može ovaj, ako nije na zahtevanje oslobodjen od dužnosti, da dodjelično (§ 373 odst. 2 i § 389 odst. 1) pored nezadovoljstva predati i molbu za povraćaju predjašnje stanje, u kojoj opravdava svoje izostajanje. Ako se na osnovu ove molbe, po potrebi izvršenjem izvidjaja, dokaže, da okrivljenik nije mogao doći na pretres zbog toga, što mu nije uredno dostavljen poziv za pretres, ili zbog drugih nesavladljivih smetanja, narediće prvostepeni sudija novi usmeni pretres i izreći i objaviti novu presudu, kojom će ujedno poništiti raniju presudu. No pri izričanju nove presude nije sudija vezan za načelo § 327.

Protiv ove nove presude dopušteno je samo nezadovoljstvo.

Ako okrivljenik ne dodje ni na novi pretres, staje ranija presuda na pravnu snagu.

Ako li sudija odbaci molbu za ovaj povračaj u predjašnje stanje, ima okrivljenik protiv tog sudijinog rešenja pravo žalbe u roku tri dana po objavi. Pa će se žalba podneti apelacionom odnosno okružnom sudu zajedno s nezadovoljstvom, ako je i ovo izjavljeno.

§ 409.

Ako apelacioni odnosno okružni sud u slučaju, gde je protiv okrivljenika izrečena presuda, u njegovom odsustvu, povodom žalbe (§ 391, odst. 4) nadje, da je molba okrivljenikova za povračaj u predjašnje stanje opravdana, poništiti će u sednici, saslušavši državnog tužioca pobijano rešenje i narediće novi pretres pred prvostepenim sudijom.

Protiv nove presude prvostepenog suda dopušteno je samo nezadovoljstvo.

Odbacili apelacioni odnosno okružni sud žalbu okrivljenikovu kao neosnovanu, postupiće s nezadovoljstvom, ako je ovo spojeno sa žalbom, prema propisima § 398—408.

Projekt je razcepil § 478 veljavnega k. pr. r. na dva dela, §§ 391 in 409. Zakaj, ne vem, opravil bi bil lahko tudi z enim paragrafom, samo malo krajše bi se moral izražati. Dela nista enaka; drugi je za obtoženca ugodnejši. § 391 prvemu sodniku, če je ugodil prošnji za postavitev v prejšnji stan in znova sodi, ne zabranjuje reformatio in peius. Mislim, da po krivici, kajti prošnja za postavitev v prejšnji stan je vendar tudi nekako pravno sredstvo, ki izključuje poslabšanje obtoženčevega položaja.¹⁾

¹⁾ Tako tudi Mayer, Komentar.

§ 409 je milejši. Ako apelacijsko sodišče prošnjo za postavitev v prejšnji stan smatra za utemeljeno, prvosodno sodbo uniči in odredi novo razpravo. Sedaj seveda prvi sodnik mora izreči novo razsodbo, ne glede na to, ali je obtoženec prišel ali zopet izostal, zakaj uničena razsodba ne more oživeti in zadržati pravne moči kakor ona v § 391. Reformatio in peius je sedaj izključena, ker je § 409 ne dopušča izrečno (§ 327).

Zakaj ta neenakost? Ratio teh razlik ni umljiva.¹⁾ Ali je cni, ki se je obrnil do višjega sodišča, s tem postal boljši človek, vreden večjega spoštovanja in obzira? Čemu višje sodišče sploh uniči prvo sodbo?

§ 391 poudarja, da je proti novi sodbi dopuščen samo vzklic. Čisto brez potrebe, kajti, ako obtoženec ne pride, se ne more več opravičiti, ampak prva sodba stopi v pravno moč. Ta poudarek bi vzbudil kvečjemu misel, da je proti razsodbi poedinca razen nezadovoljstva dopustna morda še kaka pritožba na kasacijsko sodišče, ki je kajpada ni.

§§ 391 in 409 sta nujno potrebna poprave tako v materialnem kakor v formalnem oziru.

§ 392.

Nezadovoljstvo se može izjaviti:

- 1.) zbog povreda zakona (§ 335);
- 2.) zbog odluke suda o krivici, o dokazu činjenica;
- 3.) zbog odluke suda o kazni, o merama bezbednosti, o privatnim potraživanjima i o troškovima krivičnog postupka (§ 332).

Nezadovoljstvo zbog odluke o krivici izjavljeno u korist okrivljenikovu, sadrži u sebi i nezadovoljstvo zbog odluke o kazni, o privatnim potraživanjima i o troškovima.

V točki 3. omenjene mere bezbednosti so očuvalna sredstva, ki jih doslej nismo poznali in ki so naštet v §§ 52 do 55

¹⁾ Motivov k projektu ni, zato je pravilna ocena zelo težavna.

osnutka kaz. zakonika. Ta sredstva so: zadrževanje po izdržani kazni, dopustno tudi do 20 let, prisilna delavnica, zavod za lečenje ali čuvanje neprištevitih, prepoved krčme, zavod za pijance.

Po veljavnem pravu ima v postopku zavoľjo prestopkov zasebni udeleženec pravico vzklica, ako je bil s svojim odškodninskim zahtevkom zavrnen deloma na pot civilne pravde (§§ 464³, 465 k. pr. r.). Nekateri celo trde, da ima to pravico tudi ob popolni zavrnitvi zahtevka.¹⁾

Tega pravnega sredstva po osnutku sploh nima več, kajti § 332 veli: »odluku o privatnim potraživanjima mogu pobijati samo optuženik, njegov zakoniti zastupnik i njegovi naslednici.«

Ko so se posvetovali o veljavnem k. pr. r., so dolgo premišľjevali, ali bi zasebnemu udeležencu dali pravno sredstvo ali ne. Naposled pa so se odločili za § 366 k. pr. r., češ višja instanca bi morala soditi na še manj zanesljivi podlagi kot prva. Ta pomislek je veljal seveda samo za postopanje radi hudodelstev, vzklicno postopanje radi prestopkov je postalo deloma ustno in neposredno in vzklicni sodnik se je o podlagi svoje razsodbe lahko informiral. Zato glede prestopkov zasebnemu udeležencu vzklica niso odrekli.

Kar je veljalo za vzklicno postopanje po zakonu iz leta 1873., to velja tudi za projekt. Vzklicno sodišče si lahko ustvari popolnoma zadostno podlago za razsojo o odškodninskem zahtevku. Mislim torej, da se je zasebnemu udeležencu vzklic odrekel po krivici.

§ 393.

Nezadovoljstvo se može osnivati na ovim povredama zakona:

1.) ako sud nije bio obrazovan, kako treba, ili ako je sudio sudija, koji je po ovom zakonu isključen (§§ 28, 29 i 385);

2.) protiv presude sudije pojedinca kod okružnoga suda na sve povrede, pomenute u § 336

¹⁾ Löffler, Rechtssprechung in Strafsachen 3. letnik st. 142.

br. 4—10 i u § 337 br. 1—3, a protiv presude sreskoga sudije na sve povrede pomenute u § 336, br. 4—8 i u § 337 br. 1—3;

3.) ako sreski sudija nije bio mesno nadležan;

4.) ako presuda sreskoga sudije nije rešila zahteva ovlaščenog tužioca ili vlasti ili nije rešila prijave (§ 375 br. 1 i 2);

5.) ako je sreski sudija izrečenom presudom prekoračil zahtev državnog ili privatnog tužioca.

Pod št. 2 navedeni ničnostni vzroki so po § 336:

4.) ako se na glavni razpravi prečita spis o kakem ničnem sodnem delu; ako se je v teku priprave glavne razprave ali na njej kršil predpis, ki se mora pod ničnostjo izpolnjevati; neutemeljeno izključenje javnosti;

5.) ako se na glavni razpravi kak predlog tožitelja ni rešil ali proti njegovemu predlogu ali ugovoru storil sklep, s katerim so se kršile bistvene naredbe zakona ali načela, ki so v interesu obtožbe in zagovora; naredbe, s katero je predsednik protizakonito omejil zagovor;

6.) nejasnost, nepopolnost, protislovnost razsodbe o odločilnih okolnostih, pomanjkanje razlogov v celoti ali za izrek o odločilnih činjenicah ali za izpodbijani del sodbe, protislovje med razlogi in izrekom (odlukom suda); protislovje med navedbami razlogov in spisi;

7.) stvarna nepristojnost;

8.) protizakoniti izrek, da sodišče ni stvarno pristojno;

9.) obtožba ni popolnoma rešena;

10.) obtožba je prekoračena

in po § 337 št. 1—3 kršenje materialnega prava.

Kakor se vidi, je sestav ničnostnih vzrokov v primeri z veljavnim pravom nekoliko razširjen. En ničnosten vzrok, se mi zdi, je pa izpuščen. Obramba je v postopanju pred sodnikom poedincem pod določenimi pogoji obvezana, kršenje tega predpisa bi morala tudi utemeljevati ničnost, ta ničnost pa ni

navedena nikjer. Zanimivo je, da v § 393 ni citiran § 338, ki govori o relativnih ničnostih in njihovih pogojih. Torej so vse ničnosti, ki jih zagreši sodnik poedinec, absolutnega značaja. Ne vem ali se je to odredilo namenoma ali pomotoma.

§ 394.

se sklicuje na §§ 324, 332 in 338 odst. 6, ki navajajo osebe, upravičene do vzklica. Novo je, da more državni pravdnik vzklic porabiti tudi v korist obtoženčeve.

Vzklic se izjavlja pismeno ali ustmeno v petih dneh po objavi sodbe. Ta rok je predolg, če pomislimo, da za izjave pritožbe o ničnosti zadostujejo trije dnevi.

Oproščeni obtoženec se kljub vzklicu izpusti.

V osmih dneh po izjavi ali vročitvi prepisa razsodbe more vzklicatelj vložiti izvod, v katerem lahko navede tudi nove dokaze in činjenice.

§ 395

ima isto vsebino kakor § 467 veljavnega k. pr. r. odd. 2, 3 in 4, daje pa še proti zavrnitvi prekasnega vzklica pravico pritožbe na apelacijsko sodišče.

§ 396.

O izjavi i o opravdanju nezadovoljstva predanom u propisanom roku, obavestiće sudija drugu stranku, koja može za osam dana po obaveštenju kod suda ovo opravdanje razgledati i predati pismeno ili usmeno u protokol svoje protivu = razloge. U ovima može on navesti i nove protivu dokaze, istaknuvši okolnosti, po kojima se može oceniti njihova važnost. Kad se predadu protivu = razlogi ili ih se ovlastenik odreće ili kad isteče osmo-dnevni rok, poslaće se nezadovoljstvo bez odlaganja s aktima apelacionom odnosno okružnome sudu.

Nasprotnik more v 8 dneh pri sodišču vpogledati vzklicni izvod. Ne vem, če je ta določba praktična. Naš kmet se silno težko pripravi k sodišču, nerad hodi okrog gospode in čaka po pisarnah, pride le, ako mora n. pr. kot obdolženec. Če je priča, je često njegovo prvo vprašanje: »Kaj pa za pot?« In hrvatski kmet tudi ni bolj vnet za to reč. Kako se že začne tista poskočnica? »Marko, ako nije tvoja pamet luda, mani se ti kotarskoga suda.« Da bi bil srbski kmet drugačen, dvomim. Tudi mestni ljudje se sodišča radi ogibajo. Zato sem za trdno uverjen, da kmetski človek ne bo hodil čez hribe in doline samo za to, da se nagleda nasprotnikovega vzklica, zlasti ne, ako ni pismen. Najbolje bi bilo to določbo črtati ali pa odrediti, da se mora nasprotniku prepis vzklicnega izvoda vročiti.

§ 397

ima nov predpis, da referent (izvestilac) apelacijskega sodišča spise takoj pošlje državnemu odnosno višjemu državnemu pravdniku v razmotrivanje, ali treba dopolnitve spisov ali dobave kakih pojasnil glede zatrijevanih formalnih ničnosti. Kadar ni treba ne tega ne onega, se rešuje vzklic v seji.

§ 398

se skoraj doslovno ujema s prvim stavkom § 469 veljavnega k. pr. reda. Določuje pa neko važno novost. Veli namreč, da apelacijsko sodišče (višje in okrožno) v interni seji odbije vzklic tako radi kršitev zakona kakor zbog izreka o krivdi ali kazni ali očuvalnih sredstvih, zasebni odškodnini in stroških, ako najde, da je »očigledno« neosnovan; če gre za kršenje materielnega zakona (§ 337 št. 1—3), je potrebna soglasnost sodnikov. Očigledno neosnovan! Nehote sem se ob teh besedah spomnil Löfflerja¹⁾, ki pravi, da beseda »gotovo« spada v tisto kategorijo besed, s katerim se sodišča v zelo dvomljivih slučajih ohrabrujejo, tako kakor besede: očigledno, brezdvomno, nesporno i. t. d. In res, kaj je že vse kasacijsko sodišče na Dunaju označilo za

¹⁾ Ö. R. 5. letnik str. 136.

»očividno neutemeljeno«! Mislim, da bi bilo bolje, da projekt to besedo ali sploh izpusti ali pa jasneje in določneje začrta mejo, ki jo ima pred očmi. Če pa vzklicnemu sodišču ostane ta čudodelna besedica, si delo lahko zelo olajša. Vzklic brez predlogov odleti kot neosnovan. Ugotovitve prvega sodnika so itak neizpodbitne, novo predlagane priče odrinemo lahko kot nevažne in nepotrebne in že nam šine v oči neosnovanost vzklica v vsej svoji nagoti. In tako se lahko otresemo marsikakega neljubega slučaja. Torej caveant consules!

§ 399

vsebuje isto kot §§ 469 zadnji odstavek in 470 prvi odstavek veljavnega k. pr. r.

§ 400.

Ako apelacijsko sodišče vzklica ne reši po §§ 398 ali 399 projekta, odredi dan za javno razpravo (javni pretres). Že po prvem sodniku zaslišani svedoki in veščaki se na javnem pretresu zaslišijo samo, ako je to potrebno zbog znatne sumnje o istinitosti in popolnosti utrditve činjenic, ki jih obsega prvo-stopna razsodba. Sicer vzame apelacijsko sodišče za podlago svoje razsodbe zapisnike, ki so se sestavili o dokaznem postopku na prvi stopnji.

Tu moram zopet ugovarjati. Nove priče in veščaki, ki se bodo apelacijskemu sodišču videli važni in ki jih ni dalo zaslišati že po odrejenem sodniku, stopijo pred nas; živi, zgovorni ljudje, ki besedo vsak hip lahko zasučejo kakor je prav ali neprav; zraven njih, časih proti njim pa okorni zapisniki, ki govore zmerom eno in isto ko tisti Prešernov žlahtnič trde glave, ki je molil venomer samo: Marija Ave. Že zgoraj sem dejal, da je tako mešano postopanje najslabše. Rajši čisto pismenost kot to zmes. Če nam je kaj do materielne resnice, skrbimo vsaj za to, da bo mogoče soočenje prič. Zato bi priporočal določbo, da se v vsakem slučaju, kadar se na razpravo pozovejo novi svedoki ali veščaki, pokličejo tudi tisti svedoki in veščaki, na kojih izpovedbe je prvostopni sodnik oprl svojo sodbo. To je ukrenila tudi novela iz leta 1918.

§ 401.

Na javni če se pretres pozvati za vremena viši državni tužilac odnosno državni tužilac, ako se tiče dela, za koje se goni po zvaničnoj dužnosti, privatni tužilac, kad se radi o delu, koje se goni na privatnu tužbu, i oni svedoki i veštaci, za koje je sud po § 400 zaključio, da se imaju pozvati.

Na javni pretres pozvaće se viši državni tužilac odnosno državni tužilac i u onim slučajima, gde je državni tužilac u javnom interesu prisustvovao usmenom pretresu pred prvostepenim sudijom, ako se tiče i krivičnog dela, koje se goni samo na privatnu tužbu.

K javni razpravi pred višjim deželnim sodiščem se pozove, kar je sedaj samo po sebi umevno, tudi višji državni pravdnik.

§ 402

predpisuje kakor § 471 veljavnega k. pr. r., kako se vabijo obtoženec, privatni obtožitelj in zasebni udeleženec. Novo je to, da more sodišče izven mesta zaprtemu obtožencu, če njegova prisotnost ni potrebna »radi pronalaženja resnice« in če sam ne more zagovornika plačati, po potrebi postaviti zagovornika iz mesta, kjer je sodišče. Torej glavna oseba, izven mesta apelacijskega sodišča zaprti obtoženec, tudi v postopku radi hudodelstva ne stopi osebno pred višjega sodnika, ako se temu radi ugotovitve resnice ne vidi potrebno, samo besednika sme imeti in še s tem se more pomeniti samo pismeno, seveda če je pismen. In vendar časih nastop človeka odtehta vse zapisnike, če so še tako lepo spisani. Ta določba bi bila umestna kvečjemu ondi, kjer jo ima sedanje pravo, namreč pri prestopkih, v rečeh večje važnosti pa bi ne smela veljati.

In kolikokrat se bo zdela apelacijskemu sodišču obtoženčeva prisotnost potrebna? Menim, da bodo taki slučaji zelo redki, kajti odločeval bo ozir na transportne stroške.

§ 403.

Vzklicna razprava je javna, sodišče sestoji iz dveh sodnikov in predsednika, torej treh sodnikov. Da je obtoženec s tem občutno udarjen, tega spričo vsega, kar se je že govorilo in pisalo zoper ta broj, ne bom dokazoval. Omenim samo, da so druge države vladni predlog, naj se skrči število sodnikov na tri in kot nadomestek za četrti glas dasta predsedniku dva glasova, — odločno odklonile. Quot capita tot sententiae! Ena glava ne more veljati za dve, če je še tako prosvetljena in rešilna soglasnost, to starodavno fundamentalno načelo, bo prazna fikcija. Število sodnikov bodi torej štiri, naj sodi višje deželno sodišče ali pa okrožno.

§ 404

se popolnoma ujema s §§ 472 in 473 veljavnega k. pr. r. Samo to je novo, da ne govori o pismenem referatu, ampak samo o referatu (izveštaj), nadalje, da morejo stranke na razpravi donesti nove dokaze in činjenice, ki jih sodišče vzame v obzir, ako so važne, in naposled, kar menda ne bo ustnosti v posebno korist, da se zapisnik o »izvidjanju novih dokaza i činjenica, ako se to izvidevanje ne ponavlja na razpravi, t. j., ako se nove priče itd. ne zaslišijo osebno, — da se ta zapisnik prečita.

§ 405

se popolnoma strinja z vsebino § 474 velj. k. pr. r., samo prepoved reformationis in peius izrecno poudarja.

§§ 406 in 407 se mi vidita tako važna, da ju navedem doslovno.

§ 406.

Ako apelacinoni odnosno okružni sud po: ništi prvostepenu presudu zbog povreda zakon: kona, pomenutih u § 393, br. 1 i 336 br. 4—6, upu: tiće stvar na novi pretres istome ili drugome prvostepenom sudiju u svome području. Nadje: li okružni sud, da sreski sudija nije mesno

nadležan (§ 393 br. 3) poniščiće presudu; upu-
tiće stvar na novi pretres nadležnome sudiji.

Nadje li Apelacioni odnosno okružni sud, da prvostepeni sudija nije stvarno nadležan (§ 336, br. 7) naročito da je sudio o zločinstvu za koje po zakonu nije nadležan, poniščiće na predlog višeg državnog odnosno državnog tužioca prvostepenu presudu i narediti, — da se predmet uputi nadležnom sudu, odnosno da se pokrene zakonski postupak.

Akoli Apelacioni odnosno okružni sud na-
dje, da je prvostepeni sudija protivu-zakonito odbio optužbu ili tužiočev zahtev, izrekavši, da nije stvarno nadležan, ili da nije potpuno rešio predmeta optužbe ili tužiočeva zahteva ili prijave (§ 393, br. 2 i 4, i § 336, br. 8 i 9) naložiće mu, da provede pretres i izreče presudu, a u drugom slučaju da se ograniči samo na one tačke optužbe ili zahteva ili prijave, koje nije rešio.

Ako je okrajni (sreski) sodnik sodil protizakonito o de-
janju, ki je hudodelstvo, apelacijsko sodišče na predlog jav-
nega obtožitelja sodbo uniči in pokrene zakoniti postopek.
Ravno tako je po § 475 od. 2 sedaj, novo je pa to, kar predpi-
suje v drugem oddelku naslednji

§ 407.

U slučajevima, pomenutim u prvom i tre-
ćem odeljku § 406, može Apelacioni odnosno okružni sud da izreče i presudu o samoj stvari, i to prema nahodnje nju ili odmah ili na docnije naredjenom pretresu po potrebi ponavlja-
njem pretresa prve instancije, pošto popravi procesnu radnju, za koju je našao, da ne odgo-
vara propisanim formalnostima.

Isto tako može okružni sud u slučaju, gde je sreski sudija sudio o zločinstvu (§ 406, odelj. 2)

ako bi on za to zločinstvo bio nadležan kao prvostepeni sud, odmah na predlog državnog tužioca i s pristankom okrivljenikovim, ako su utvrđena sva obeležja toga zločinstva i ako nije potrebna nova priprema optužbe i odbrane, kao prvostepeni sud izreči i objaviti presudu o samoj stvari, ne obzirajući na propise, određene za postupak stavljanja pod optužbu.

V primeru, ki sem ga omenil ravno prej, se okrožno kot vzklicno sodišče kar spremeni v prvostopni senat in sodi o onem zločinstvu, ki si ga je okrajni sodnik protizakonito prisvojil. Pogoji so razvidni iz paragrafa. Ta predpis se mi zdi popolnoma nepotreben. Kar sem v praksi, nisem še doživel slučaja, ki bi bil za tak postopek pripraven. In če bi se kedaj pripetil, kdo ve, ali si ga bo vzklicni senat, ki bo imel z drugimi stvarmi dovolj opravila, hotel usvojiti. Najbolje bi bilo, da se ta določba črta.

Tudi z drugimi predpisi §§ 406 in 407 se docela ne strinjam.

V slučajih, navedenih v prvem in tretjem oddelku § 406 more apelacijsko sodišče:

- 1.) prvo sodbo uničiti in stvar napotiti nazaj na novo razpravo, § 406, ali pa
- 2.) izreči sodbo v stvari sami ali takoj ali pa na ponovljeni razpravi, § 407.

Čemu pa, vprašam, delo na dveh straneh, če se more opraviti na enem kraju. Čemu bi zopet sodilo okrajno sodišče oziroma sodnik poedinec, ako je vzklicno sodišče že temeljito informirano in dobro sestavljeno ter more tudi soditi v stvari? Posito kajpada, da vzklic rešuje okrožno sodišče, kajti višjemu sodišču bo tako razpravljanje skoraj nemogoče. Zato naj bi vzklicno sodišče bilo samo okrožno sodišče in to, kar more opraviti, naj bi ono tudi moralo storiti.

Pripomnim, da tudi taka določba ne bi bila noben novum, novela iz leta 1918. jo že ima in baje se je dobro obnesla. Samo stalni morajo biti vzklicni senati.

§ 408

se popolnoma ujema s § 477 veljavnega k. pr. r.

S tem, mislim, sem v splošnih potezah očrtal vzklicno postopanje po projektu. Razveseljivega vtiska tak postopek ne more napravljati, preveč se nagiblje na pismenost in posrednost, premalo upošteva moderne zahteve po naglem, koncentriranem, ustnem in neposrednem procesu. In če se tem nedostatkem pridruži še pomanjkljivost prakse, kakršno smo opazili od leta 1873. dalje,¹⁾ tedaj je neizogibno, da krene kazenski postopek docela iz tira ustnosti in neposrednosti tako, da ga nazadnje ne bo več moči spraviti na pravo pot.

Zato se zganimo, dokler je čas, zahtevajmo reforme po zgoraj označenih smernicah in ne dajmo, da bi se tudi na nas uresničile Goethejeve besede: »Kakor večna bolezen se podejujejo zakoni in prava, vlačijo se od rodu do rodu, od kraja do kraja. Iz pameti nastane nespamet, iz dobrote zlo, gorje ti, da si unuk!«



Ali spadajo tiskovne pravde pred poroto?

Štefan Ságadin.

V smislu člena VI. uvodnega zakona h kazenskopravdnemu redu, ki velja za Slovenijo in Dalmacijo, spadajo tiskovne pravde (hudodelstva in pregreški) pred poroto.

Zadnji stavek člena 13 ustave pa določa: Sve krivice štampom učinjene sudiče redovni sudovi.

V načrtu ustave, kakor ga je predložila vlada v odgovarjajočem članu 14. tega stavka ni bilo. Predložil ga je še le v specialni debati dne 23. februarja 1921 narodni poslanec dr. Tomislav Tomljenović z nastopno utemeljitvijo: Sadrži takodjer ovaj predlog jednu drugu novotu, da za sve krivice

¹⁾ Amschl, Beiträge II.